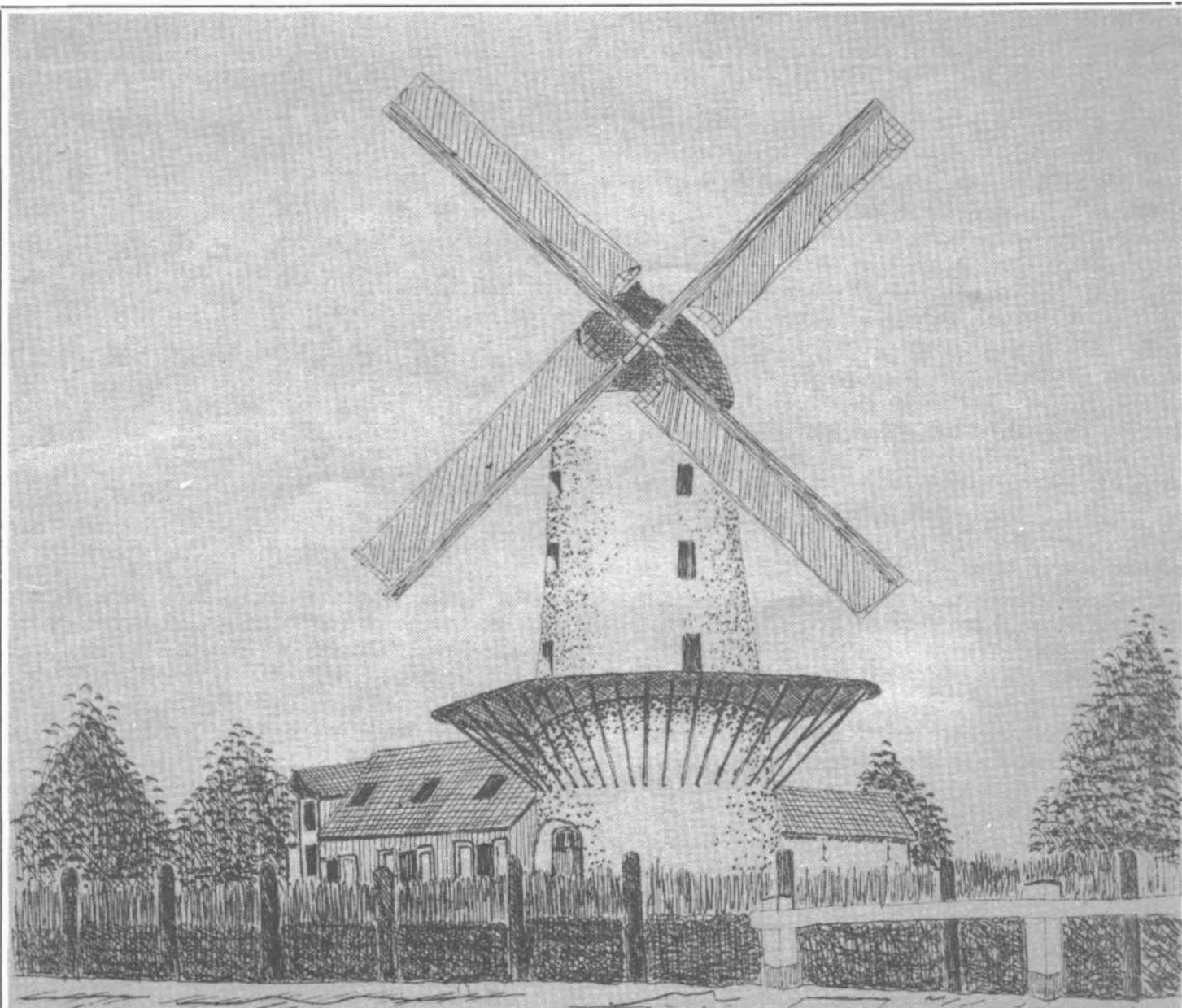

De Poemp

DF

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING
DAVIDSFONDS NIJLEN - NR. 12 - AUGUSTUS 1985

*Deze fraaie ets van Paul Geyskens toont de molen
Verbist in de Spoorweglei. Van deze stellingsmolen,*

*gebouwd in 1847, rest ons vandaag helaas slechts de
romp.*

Ten Geleide:

Naar een zelfbewuster Vlaanderen!

Lieve Lezeres,
Beste Lezer,

Dit is echt end'echt onze twaalfde Poemp. (De wonderen zijn de wereld niet uit). Met nummer 13 start dus onze jaargang 1985 - 1986, waarvoor wij vriendelijk om uw „Poemp-tiende” ofte abonnementsgeld verzoeken. >

NAAR EEN ZELFBEWUSTER VLAANDEREN

Onze inzet duurt onverminderd voort... ook al vallen heemkundige jaren soms wat langer uit. Samen willen wij in dankbare herinnering aan onze voorouders ons verleden bewaren voor het nageslacht en uit de goede en kwade episodes van onze geschiedenis leren voor een betere toekomst.

In een dynamisch, steeds zelfbewuster Vlaanderen zien wij die toekomst ondanks alles met vertrouwen tegemoet. Zoals onze voorouders moeten wij ons afzetten tegen vreemde inmenging en samen, lieve Lezeres en beste Lezer, onze eigen Vlaamse weg gaan!

Veel leesgenot en tot ziens op een van onze Poemp-dagen!

*Walter Caethoven

Over heksen en spoken

Eeuwen lang hebben aardbewoners geloof gehecht aan het bestaan van angstaanjagende wezens en demonen zoals heksen en spoken. Een oud vrouwtje, krom gewerkt of gebogen en door de jaren met diepe rimpels getekend, ergens alleen wonend in een schamele hut, diep in het bos of op de hei, werd spoedig gebrandmerkt als een heks. Zeker als er nog een zwarte kat rondliep en soms op de nok van het dak een zwarte kraai kwam verpozen. Het beoefenen van belezers of het uitspreken van tovergebeden waren schering en inslag onder de onwetende bevolking. Regeringen werden verplicht strenge straffen uit te vaardigen en het gerecht heeft honderden onschuldig op den brandstapel gebracht. Talrijke voorbeelden daarvan staan opgetekend. Vooral arme, onwetende mensen waren daarvan het slachtoffer, zoals blijkt uit vele wetenschappelijke studies.

SCHRIK VOOR DE EIGENSCHADUW

Onze gemeente telde een paar honderd jaren terug maar enkele schamele keuterboerkens tussen de vele dennebossen en in de uitgestrekte heide. Is dan ook niet verwonderlijk dat we hier een naam aantreffen als : «Paddekoten». Een naam die vroeger bij donkere avonden een begrijpelijke schrik inboezemde. Het gekraak van brekende takken, het zuchten van wiegende dennen in de wind, het gekras van een uil, het plots wegspringen van een schichtig konijn bezorgden de eenzame voetganger een rilling over het hele lichaam, deden zijn hart sneller kloppen en stolden het bloed in zijn aderen. Hoorde de late voetganger bij het stappen geen stem uit zijn holle blokken die riep : «Pak'm, vang'm», wat hem meermaals deed omkijken? Had een pachter tegenslag in de stal, mislukte de oogst, werd iemand zwaar ziek, ja, dan lag de oorzaak bij die heks. 's Avonds, rond de open haard gezeten, verzonnen de mensen de gruwelijkste verhalen over heksen en spoken, waardoor ze menig toehoorder slape-loze nachten bezorgden. Genezingen door belezers als waar voortverteld. Veel lichtgelovigen vroegen hulp en bescherming bij de geestelijkheid, droegen offergaven als boter, eieren of spek naar de paterkes van

De oudst bekende voorstelling van luchtritten (1440)

Dendermonde, die de goedgelovigen naar huis stuurden met een sanctje (een zelf beschilderd prentje) of een heiligdommeke. Dit was een klein doosje met relikwie dat men in de stal boven een zieke koe of in huis boven het bed van een ziek persoon moest hangen. (Nog een gevonden bij boer Dieltjens - Vervoort.)

Fieneke Van den Broeck vertelt : 't Gebeurde in de twintiger jaren. Ik was nog klein en woonde in een nietig hoeveke in de Paddekoten. Een oud vrouwtje uit de buurt kwam ieder avond een stoopte botermelk halen; ten onrechte werd zij door velen met de vinger nagewezen en een heks genoemd. Een zekere verdacht-maker, Pulle genaamd, die ook regelmatig melk kwam halen beweerde te kunnen beletten dat die vrouw nog een voet over de drempel zou zetten. Toen hij op een winteravond binnenkwam stak hij een prentje onder de deur zeggende : «Ze zal nu wel buiten blijven». Eenieder hield met gespannen aandacht de deur in het oog, toen enkele ogenblikken later de bekende klepperende blokken naderden. Plots hielden die stappen op, alles werd muisstil, de klink klakte omhoog, de deur ging zachtjes open...En het vrouwtje kwam groetend binnen. Ze bukte zich moeizaam, scharrelde het «beleke» van de grond en reikte het aan met de woorden : «Iemand heeft zeker dat schoon prentje laten vallen.» Het spotgelach was voor de Pulle; hij kwam niet meer over de drempel, de arme sukkel wel!

*Oktaaf van Camp.

Nijlen in den Jaeren 1790 - 1815 (3):

En weer zullen wij 't al betalen!

• *Bij de tweede Oostenrijkse Restauratie blijft niets over van het chaotische regime dat onze gewesten gedurende de eerste Franse bezetting gekend hebben.*

Onze Lierse stadsmagistratuur beslist dat, net zoals in de andere ontruimde steden, ook bij ons de Oostenrijkers met dezelfde eerbewijzen zullen ontvangen worden, waarmee -niet meer dan vier maanden vroeger- de Franse soldaten zijn begroet. Deze beslissing en het feit dat men ze kan uitvoeren, tekent de moedeloosheid van onze -door de aanhoudende oorlogen en bijhorende opeisingen- uitgeputte bevolking.

*"VIVAT FRANCISCUS, ROOMSCHEN
KEYZER,
LANG LEVEN CARELS SOETE NAEM,
VAN ONSE WETTEN, CONSTITUTIE
DOEN SY ONS VOLLE RESTITUTIE..."*

EEN OOSTENRIJKSE «LENTE»?

Terwijl de Jacobijnen op de vlucht slaan, of zich schuil houden, worden de vrijheidsbomen in brand gestoken en de rode mutsen door het slijk geslept. «Transparenten» (1) tonen de Oostenrijkse adelaar en de Belgische leeuw met ineengestremde poten. En de vroegere gezagsdragers : Staten, Justitieraden, stedelijke magistraten, haasten zich naar de dankzegging - Te Deums. En keizer Frans II is zo voorzichtig in zijn optreden, als Leopold II het in 1790 is geweest. Hij spant geen vervolging in tegen de partijgangers van Frankrijk, zelfs niet tegen de meest gecompromitteerden onder hen. Hij geeft bevel overall het verleden te laten rusten. Maatregelen worden getroffen om de openbare mening gunstig te stemmen. De keizer gaat zelfs zover dat hij aartshertog Karel tot gouverneur benoemt, dezelfde aan wie de Staten -in een vertwijfelde poging de zelfstandigheid te redden- aan het einde van de Brabantse Omwenteling de heerschappij over de Belgische Provinciën aangeboden hadden. Wenen laat als gevolmachtigd minister graaf von Metternich - Winnenburg met hem meekomen, die

het algemeen vertrouwen geniet. Hun intrede te Brussel op 26 maart lijkt een triomf. De «Vaartkapoenen» spannen de koets van de aartshertog uit en trekken ze voort tot aan het paleis.

Niet Oostenrijk echter juicht men in zijn persoon toe. Sedert Jozef II hebben zich teveel wrok en teveel wantrouwen tussen de natie en de dynastie opgehoopt, dan dat een onmiddellijke verzoening mogelijk zou zijn. Trouwens, als wij ons realiseren, dat deze intocht van een nieuwe gezagsdrager de vijfde is in 3,5 jaar en dat onze voorouders voor de derde maal in even zoveel tijd Oostenrijkse onderdanen zijn, is het duidelijk dat men de zwarte kokarde slechts draagt uit haat tegen de driekleurige. Terwijl de menigte «Leve de keizer» roept, bedoelt ze «Weg met de Jacobijnen». In werkelijkheid begroet ze slechts haar bevrijding. En om ons te bevredigen zou de regering in Wenen, na ons van de Fransen te hebben bevrijd, er zich toe hebben moeten beperken ons tegen Frankrijk te beschermen, zonder zich met onze aangelegenheden te bemoeien.

DE GROTE COALITIE TE GAST BIJ DE KLEINE BUUR.

De staten zijn vastbesloten weer in het bezit te komen van de soevereiniteit. Maar hoe zou de keizer hun het beheer kunnen afstaan van een land dat hem als operatiebasis moet dienen in zijn oorlog tegen Frankrijk ? Want dat is het wat wij de eerstvolgende maanden zullen zijn : een thuishaven voor de geallieerde troepen. De coalitieoorlog van Oostenrijk, Groot - Brittanië, de Republiek der Verenigde Nederlanden, Spanje, Napels en Pruisen tegen Frankrijk is immers in een beslissend stadium geraakt.

Karel Verhulst schrijft : «Den 18 april is het volkomen beleg van Valencyn begonst. Op 3 july hebben tot Parijs de Commissarissen hun begeven in den tempel (2) en naar 't appartement van de weduwe van Louis XVI naer veele aendringingen heeft zy haeren zoone moeten overleveren ! Den 28 july heeft de bezettinge der stad en citadelle van Valencyn na een belegeringe zich by capitulatie overgegeven.»

Jacop De Cnaeps zorgen zijn minder historisch, maar voor onze voorouders waarschijnlijk belangrijker :

"Op 4 oogst vertrokken de heeren van Herle en Busschots naar Rijsel alwaar zy de verschotten (3) voor het Fransch legen moesten gaen ontfangen : om reden der capitulatie van Valicyn moesten zij onverrichter zaken naar Meenen vertrekken en door de trobbels hunne reis staken. De heer van Herle verkocht de actie (4) tot Anvers met 25 per sento verlies, daar men een totaal verlies vreesde."

Niet alleen rechtstreeks eist de oorlog slachtoffers, ook spectaculaire ongelukken gebeuren : "Den 9 augusty om 5 ueren naer noen zyn dry wagens en zes kerren geladen met poeder, buyten de Anderlechtse poorte, rydende na het leger, gesprongen : zy vernielden op eenen oogenblik twee watermolens en herbergen met veele menschen, ten minste 40 personen in één huys." Ondertussen is het wantrouwen van onze mensen tegen alle partijen in het conflict zò groot dat de verrichtingen van zowel de geallieerden als de Fransen met toenemende ongerustheid worden gevolgd.

HET IS NIET ZO GOED KERSEN ETEN MET DE LIERSE HEREN

En ook de oude wonden blijven open, want Jacob De Cnaep tekent aan dat de Bijvangsdorpen nog steeds de «melkkoei» der «brave stad Lier» zijn. Het maal- en pondgeld (6) waarover ook in vorige eeuwen al veel geharrewar is geweest, komt andermaal ter sprake, omdat P. A. Nicolay, notaris te Bevel, heeft ontdekt dat wij dit recht tweemaal betalen : èn aan zijne majesteit èn aan de stad. Hierin dient verandering te komen. Advocaat Verhaegen moet er te Brussel een einde aan stellen. Want, zegt Jacob De Cnaep : "Wij dit pont- en maelgelt betaelen voor alle soorten van beesten als peerden, koyen, kalveren, schapen, gansen, hanen, hinnen, room, met een woort al wat diergelyck sout peysen." Daags na O.L. Vrouw - Hemelvaart trekt De Cnaep naar Lier om bij de schout maatregelen te vragen tegen de diefstallen de nacht tervoren gepleegd op de hoeve van Francis Verelst, "om alsoo die baanstroopers te doen oplichten en gewelt met gewelt te wederstaen, heeft de heer schouteth ons geantwoort dat de boere wacht daer niets konde aen doen, vermits zy seer gewaepent en heel sterk waeren, maer dat men de de klock soude trecken om alsoo met groote macht hente omsingelen, of als men hun in de herbergen ofte boerehysen vonde sitten, seffens de weete te laeten om met assistentie van de Lagrassen hun te vangen ende naer Lier te brengen." Maar blijkbaar was de tussenkomst van een sterkere macht nodig, want op 7 september ontvangen onze bestuurders een brief van graaf Vanderstegen : "Mijne Heeren,

Alsoo ingevolge het Decreet van Syne Koninglyke Hoogheyd de dato 31 augusti 1793 my belast vinde alle mogelyke maetregels te gebruyken tot het vernietigen van eene quaede bende struykroovers de gene sig ophouden in het quartier van Santhoven ende omliggende plaetsen, bedryvende aldaer rondsom versheyde buytensporigheden ende plunderingen, jae selfs dat dese quaetdoeners sig niet ontsien hebben schrickelyke excessen te begaen, naementlyck tot Herenthout, Nylen

en Herenthals, soo is 't dat wy, om aen den inhoud van het selve te voldoen, ende de Quaetdoeners te konnen omringelen ende apprehenderen, geraedsaem gevonden hebben te beschryven eenige Dorpen, om gesaementlyk op het ontfangen deser, binnen U.L. jurisdictien te doen doen eene Patrouille, versoekende in U.L. respectieve qualiteyten de noodige devoiren te doen op dat ik morgen wesende Deynsdag den 10 deser loopende maend, tegen vier ueren van den morgent doe besetten met suffisante wagten, alle de bruggen en passagien van de kleyne Nethen, terwijlen andere patrouillien sullen doen de scherpste visiten van alle suspecte huysen ende doorgangen van Baenen en Bosschen, ten eynde om al-omme aen-te-houden alle vremde en suspecte personen, als Vagebonden, Desserteurs en Struykroovers, U.L. gelastende alle de aengehoude personen sonder tyd verlies, te doen brengen binnen de stad Lier, om aldaer provisionelyk in de gevangnisse gestelt te worden, in welke stad de Commissarissen onser Officie (8) hun sullen bevinden, om aldaer die aengehoude personen examineeren naer behooren : alle welke voorschreve patrouillien ende wagten sullen worden gecontnueert tot den twelfsten naervolgende ten ses ueren 's avonds. U.L. Myne Heeren voor het overige waerschouwende van de gevangenen die naer beschreve daegen sullen alsnog konnen aengetast worden, de selve te doen transporteren door de Stationarissen, oft by gebrek der selve, door Boere-Wagten op de Halle-poort tot Brussel, om aldaer door myn Officie vervolgt te worden ; my op U.L. goede Sorge ende iever voor de gemeyne ruste betrouwende, met aenzoeking van dese tegenwoordige dispositie (9) seer geheym te houden, blyve met achtinge

Myne Heeren

U.L. genegen en Dienstw. Dienaer
(get.) Grave Vanderstegen

Drossaerd (10) der Provincie ende
Hertogdomme van Brabant

Ook de omslag van deze brief bevat instructies : "te openen den 9 september 1793 's noemens". Jacop De Cnaep beschrijft hoe op 10 september de boeren om 4 uur 's morgens de bruggen en openbare wegen bezetten, en alom kloppacht houden op alle vreemdelingen en «suspecte» personen, die geen reispas op zak hebben. Van de uitslag van deze omvangrijke zoekactie is ons niets bekend.

KUNNEN WE NIET BETER ONS EIGEN BOONTJES DOPPEN ?

Ondertussen is het krijgsgeluk van de Oostenrijkers en hun bondgenoten gekeerd, en op 8 oktober vaardigt men een ordonnantie uit waarbij burgers, begijnen, en kloosterlingen worden aangemaand om lijnwaad en pluk te leveren, om de gekwetsten te kunnen verzorgen. In Frankrijk heerst het Schrikbewind, en Karel Verhulst meldt : "Den 16 oktober is Marie Antoinette, weduwe van Louis XVI ter dood gebracht en den 31 zijn er 27 leden der nationale conventie ter dood gebracht." Maar verre van echt belang te stellen in de krijgsverrichtingen, geven de openbare mening en de

gezagvoerders blijk van een opvallende slechte wil. De staten weigeren hun medewerking bij het lichten van recruta en eisen de oprichting van een nationaal leger. De tegen Frankrijk samengebrachte coalitie maakt van België een exercitieveld en de brieven van keizer Frans II, waarin hij de Staten verzoekt om toelagen en vrijwillige dienstnemingen hebben niet het geringste gevolg. Ondertussen hebben de Staten immers voor zichzelf uitgemaakt dat alleen zelfstandigheid hun enig heil kan brengen. Dus kan niets hen er toe bewegen het Oostenrijks leger te versterken dat in de gegeven omstandigheden zowat de enige hinderpaal vormt voor het uitbreken van een nieuwe Brabantse Omwenteling. De Oostenrijkers doen een poging om het land te hervormen. Jacop De Cnaep meldt : *"Op 18 January 1794 heeft Petrus Gummarus Sloomans den eet gedaen in handen van de heere schouteth van Campfort ende mij present met toestemminge en voosen van de schepenen van Nylen, Kessel ende Bevel om te dienen als mijer (11) van die voorsr. dorpen waer by eenen acte van sekere plichten sijn geschreven ende verbonden met bespreek van mij J. de Cnaep present ende heere van Herle ten desen gevasseert ten huuse van de heere schouteth om alsoo eenen mijer te hebben onder ons gebied. Nota. De masistraet van Lier is hier in die vergunninge van 't myerschap niet gekent maer alleenlyck de wethouders sivi de schepenen van Nylen ende Kessel ende de heere schouteth."*

Op 3 februari legt Sloomans de eed af op het stadhuis in Lier. Schepen De Cnaep wordt wegens deze benoeming «fel beklapt»; hij zou namelijk «een paer hantschoenen

Het „Hof van Rameyen” te Gestel, zoals Vaste het zag omstreeks 1850 : in ons verhaal een onderkomen voor het Hollands leger.

in eene weirde van hondert keyserlycke kroonen» voor de benoeming hebben ontvangen. «Gelukkig hebben wy de logentael overwonnen», tekent Jacob nadrukkelijk op.

Op 9 april 1794 komt keizer Franz II te Brussel aan, om bij het begin van de nieuwe veldtocht tegen Frankrijk aanwezig te zijn. Op 23 april laat hij zich op het Koningsplein huldigen als hertog van Brabant en Limburg. Voor het eerst sedert Filips II neemt een vorst persoonlijk aan deze plechtigheid deel. Maar wat een luisterrijk feest had moeten zijn, is een ziellose plechtigheid zonder warmte : wat eens te meer bewijst dat alle dynastieke gevoelens dood zijn. De belgen zien nog slechts een vreemdeling in de Oostenrijkse keizer. Begin juni 1794 kan men de eerste voortekenen van het naderen der Franse Republikeinen opmerken. De Franse uitwijkingen van het regiment Bourbon, die zoals de lichte Dragonders (12) van Latour, in Lier hun depot hebben : keren het eerst uit Vlaanderen terug, waar zij bloedige verliezen geleden hebben. Op Sacramentsdag om 12 uur volgt het depot der keizerlijke kurassiers (13), dat, na enkele dagen rust, naar Roermonde vertrekt. Maar de legerbewegingen hebben niets te betekenen in vergelijking met de drommen vluchtelingen die hier dagelijks doortrekken, vluchtend naar Holland en Engeland, om aan de Jacobijnen te ontsnappen. Dag en nacht is onze streek vol Franse

priesters en uitwijkelingen, edellieden en financiers, kloosterlingen en kanunniken die met alles wat zij aan vervoerbaars bezitten het land verlaten. De pauselijke nuntius, de kardinaal-aartsbisschop van Mechelen, gehele kapittels en geestelijke gemeenten, een aantal leden van de Staten van Brabant, Henegouwen, Vlaanderen en Namen trekken hier voorbij met wagens, karren en rijtuig van alle slag. In Lier is geen paard meer te vinden, en de voerlieden laten zich tot twee en drie gouden Louis betalen om enkele uren in te spannen. Deze doortocht duurt tot 13 juli voort. «Men zou zeggen,» merkt een getuige op, «dat er geen mens in 't land gebleven is».

De 25ste juni zegt Jacob De Cnaep het schepenschap af.

DE SLAG VAN WALEM

Op 26 juni 1794 behalen de Fransen de overwinning te Fleurus, en de keizer besluit de Nederlanden te verlaten. Op 1 juli wordt Brussel door de Fransen bezet; de Bondgenoten trekken zich terug achter de lijnen van de Nete en de Rupel. De brug van Walem wordt afgebroken en enkele dagen houdt men de aanrukkende Republikeinen tussen Wallem en Duffel tegen. Een Mechelse kroniekschrijver vertelt over de slag van Walem: "Den 26sten juni 1794 werd het lot van België in de vlakten van Fleurus beslist. De fransche generaal Jourdon, aan het hoofd van meer dan honderd duizend mannen, sloeg er de Oostenrijkers en hunne bondgenoten overhoop.

Zijn voorhoede kwam op Zondag, 13den juli daaropvolgende, voor de stad Mechelen, beschoot ze zeer hevig en trad er binnen denzelfden dag om 4 uren namiddag. Het liop niet lang of het gedommel van het grof geschut weergalmde ten kwade op den steenweg van Waelhem. De Engelschen zetteden zich tusschen die Gemeente en Contich neder, verdelgden de Waelheimbrug om de Franschen den overtocht van de Neeth te beletten en gedurende vier dagen hield het geschut niet op in volle werking te zijn aan beide zijden van die rivier. Edoch, de Bondgenooten, buiten staat om van de verdediging tot eenen aanval over te gaan, begrepen den aandringerende vijand niet lang het hoofd te kunnen bieden en de Engesche generaal Frederik, hertog van York, gaf den 21sten juli bevel om de stellingen te Waelhem en Duffel te verlaten. Het dorp Waelhem is ellendig gesteld, al de inwoners zijn meest naar de stad Mechelen gevlucht. Volgens verslag van 28sten juli 1794 werd Waelhem voor 5 876 Guldens leveringen gedaan, onbegrepen de plunderingen, die drij maal zooveel beliepen. Verscheidene huizen, en bijzonderlijk die, gestaan omtrent de brug werden deerlijk door het geshut beschadigd..."

HOLLANDERS EN «ROODE LOOP» TE LIER.

OP 11 juli komt, om 7 uur 's avonds, langs de Leuvense Poort een afdeling van het Hollands leger Lier binnen. Zij legt op de velden achter het «hof van Beieren», en vertrekt 's anderendaags naar Nijlen en Bevel, waar zich een afdeling Hollands voetvolk en grenadiers (14) bij haar voegt. Dezelfde avond komt een deel van de Hollandse bagage aan. De 13de is de doortocht van

wagens in Lier zò groot, dat men van middernacht tot 's avonds 5 uur niet van de ene kant van de straat naar de andere kan gaan. Onnodig te zeggen dat de boeren weer eens het gelag betalen: in volle zomer wordt de oogst vernietigd en vertrappeld, of de gewassen rotten op de velden die onder water gezet zijn. De 15de juli arriveert het Hollands hospitaal; deels wordt het ondergebracht in het verlaten Theresianenklooster in Lier, deels in Gestel op het «hof van Rameyen» en «Gestelhof». Karel Verhulst verhaalt de gebeurtenissen als volgt: "Deezen zoomer zeer heet en geen en regen; 't welck noyt mensch alzo beleeft en heeft: zoo kwamen tot Gestel op de kastelen twee hospitalen van gekwetste en zieke Hollandsche, dewelke kwamen van Valencyn, Landrecies, enz.. Zij lagen op wagens; door de groote hitte stierven er vele en warden daer op eenen hoek en in 't bosch begraven, zonder kiste of iet. De sommige waren zoo gekwetst, dat het bloed door de wagen liep, en daer was ook door die hitte zeer grooten stank, enz.". Tony Bergman voegt hieraan toe: "Het hospitaal bleef nauwelijks eenige dagen, doch liet wreede herinneringen na. De "roode loop" ontstond uit den stank door het hospitaal achtergelaten en besmette spoedig de stad en de omliggende dorpen, en teisterde gedurende meer dan drie maanden onze bevolking, dagelijks zeventien tot twintig slachtoffers maken." De lange duur van de epidemie wordt deels verklaard door een opmerking van Karel Verhulst. Ook onder de Franse troepen heerste de "roode loop, daer veele dorpen van geïnfecteert waeren; want Gestel had maar 100 communicanten en er stierven er 12 of 13. Tot Berlaer 30 groote lijken en nog meer kinderen...". Tony Bergmann besluit: "Alleen de strenge koude des winters van 1794 deed den wreeden geesel ophouden."

DAAR KOMEN DE FRANSSEN WEER

Maar wij zijn ook van het oorlogsgeweld nog niet, verlost, Karel Verhulst meldt: "Op 20 july wezende zondag, onder de vroegmisse kwamen tot Berlaer circa 800 man Hannoversche, zeer charmant volk, zy hadden geld genoeg en betaelden alles. Zy hadden achter de Boeck tot Gestel eene brug geslagen, billeteerden hun zelve; deze reden op Patrouillien tot Hoyck, Beersel alwaer zy de fransche voorposten salueerden met kogelscheuten, deeze sliepen 's nachts op den blyk in strooy en zyn 's maendags weêr over hunne neêrgeslaegene brugge vertrokken. Men zag door de felle droogte het zand stuyven boven 't dorp ende de dreven, dat er eene geheel en damp in de locht was; deze namen hier pioniers mede om hunne brug af te breken. De franche armèe lag reets tot Reymenam, Meerbeeck, Bonheyden enz..." De 21ste houden de hertog van York en de prins van Oranje in Lier krijgsraad en besluiten de stad te ont-ruimen. 's Anderendaags 's morgens om 7 uur lost men een kanonschot in het kamp buiten de Mechelse Poort als sein tot de aftocht. Aanstonds worden de buitenbruggen afgebroken, de poorten gesloten en met stalmest versperd. De troepen verlaten de stad langs de Lisperpoort, terwijl de afdelingen die op de rechteroever legerden, bij de abdij van Nazareth de Nete oversteken.

Op 22 juli 1794, om 9 uur 's morgens, verlaat de laatste afdeling der «Bondgenoten» de stad. Zo eindigt de tweede herstelling van het huis van Oostenrijk, dat 88 jaren over ons land geregeerd heeft. Een recht met men haar doen geven : dat zij ons van het Schrikbewind heeft

gered, waarin de Franse Revolutie ontaard was. Toch zullen we bitter te lijden hebben onder de Franse overheersing, en de komende twintig jaren zullen dan ook een wrange smaak nalaten.

(wordt vervolgd)
*Rosette Rymenants

Sport van toen:

Hoe Louis Van de Pinder van Fonne Sas een renner maakte!

Het lot en de loopbaan van een mens hangt soms van kleine dingen af, lieve lezeres en beste lezer. Op zijn 68 leidt Fons Buyens nog steeds een bloeiende bierhandel. In de dertiger en veertiger jaren behoorde hij echter ook tot de kranige Nijlense renners... al had hij evenzeer een succesrijk saxofoonspeler kunnen worden. Maar dààr zit Louis van de Pinder dan weer voor een en ander tussen!

VAN SAXOFOON NAAR KOERSVELO

Fons Buyens, alias Fonne Sans, werd in 1916 te Nijlen geboren. Aanvankelijk wou hij de saxofoon van Louis van de Pinder kopen en muzikant worden. De Fonne werd wat lang aan de draai gehouden naar zijn «goesting» en onder invloed van zijn beide broers, Louis en Jef, gooide hij het tenslotte over een andere boeg. Op een vrijdag in 1932 ging men te rade bij Denis Verschuren. Na wat passen en meten was de zaak rond: de Fonne kon naar huis met koersfiets, trui, broekje en schoenen!

Fons Buyens, alias Fonne Sas

GEEN PIL, VERZORGER OF SUPPORTERSCLUB
Reeds 's anderdaags las men in het wielersbladje dat er een koers te Zichem was. Onze jonge renner had er nog nooit van gehoord, maar er moest gekoerst worden. Hij kwam terecht in de kategorie «ouder dan 16» (zo ging dat vroeger) en werd 7de in Zichem. Bemoedigend

resultaat: de Fonne zou dat jaar nog een zestal overwinningen behalen naast een trits ereprijzen. Op zijn 18 werd hij junior. Tijdens een zware val liep hij een sleutelbeenbreuk en een armbreuk op. Fons is later overgegaan naar de Beroepsrenners B, nog later naar de kategorie A. In die tijd werd nog zo niet gesproken over supportersklubs, verzorgers of... pillen. De verplaatsingen werden of per fiets, of per trein gedaan, vooral tijdens de oorlogsjaren.

RONDE VAN LIMBURG

Het was een harde tijd, die heel wat inzet van een renner vroeg. Zo reed de Fonne ooit de Ronde van Limburg mee. Die wereldstrijd werd gereden in vier dagen, en er moest dus materiaal meegenomen worden. Fonne Sas betaalde toen voor 4 tuben, 1 Renault-ketting en één knoop voor een Brooks zadeld de som van 13.000fr. (een klein fortuin in die tijd!). En dan gingen er de eerst dag al twee banden stuk! Tenslotte ging Impanis nog met de zege lopen, en dat vindt Fons nog altijd jammer.

RAADSMAN EN VERZORGER VAN VIC VAN SCHIL

Fonne Sas was ook lid van de Lierse Bicycle Club, reed tal van ereprijzen, maar scheerde eigenlijk nooit de hoogste toppen. Uit het wielersleven is deze Nijlense renner nooit volledig gestapt, ook al gaf hij in 1946 het koersen op. Hij werd immers verzorger en raadsman van Vic Van Schil (en wie kent diens uitslagen niet?!). Na Viks overwinning in de 9 provincies van België trok de Fonne met hem naar Mercier. Aldus kwam Van Schil in deze ploeg terecht, waar hij een meer dan uitstekende faam veroverde

EN NU?

Wij vertelden het al: op zijn 68ste is Fonne Sas nog steeds actief «brouwer». Ook de sport laat hem niet los: zo heeft hij af en toe nog een ploeg die op rollen koerst. Al bij al een merkwaardig man dus. En dan nog dit: in Fannes tijd was er nog een andere renner, namelijk Desiré Mariën ofte Reke van War de metser. Deze renner wenst liever op de achtergrond te blijven, een wens die wij dan ook respekteren!

*Flor Dieltjens.

Mensen van bij ons:

De Witte Schuur

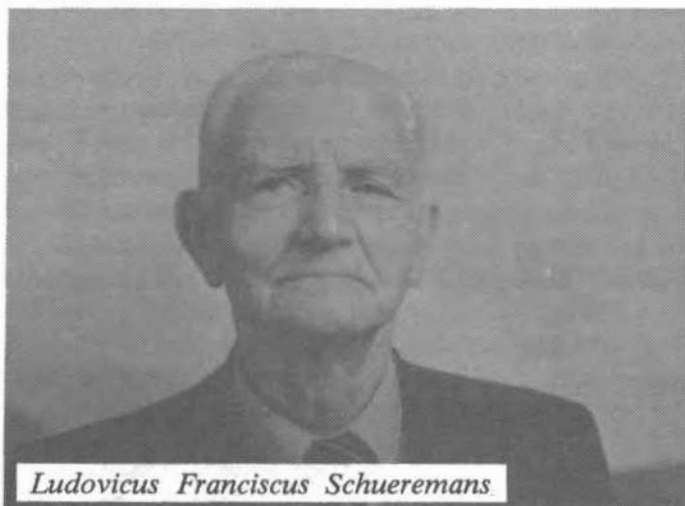
Ten jaar duizend achthonderd tweeënegentig den 30 sten April ging Carolus, Franciscus Schueremans, 25 jaar en "metser" van beroep, samen met twee getuigen : Augustinus Nelis (ja, de grote) en Ludovicus De Schutter, allebei ook metsers en in Nijlen wonende, om 4 uur 's namiddag op het gemeentehuis aangifte doen van de geboorte van een zoon. Aan wie hij de namen Ludovicus Franciscus wenste te geven. Om half twaalf had zijn echtgenote Marie, Theresia, Philomena Van Rompaey hem het leven geschonken. Nu, bijna 93 jaren later, staat dezelfde Ludovicus, beter bekend als de Witte Schuur, blakend van gezondheid en helder van geest voor ons, om te verhalen over zijn lange leven, waarin het reeds meer dan 1.113 keren volle maan geweest is. Daaruit vertellen we U beknopt over de tijd van rond de eerste wereldoorlog.

DE EERSTE STIEL

Na geboren te zijn op de Bist, verhuisde de Witte met zijn familie naar de Woeringenstraat naar een huis van den ouden Diel (juist voor wasserij Marlie). Later gingen ze op de Bevelsteenweg wonen naast Peer Verdaet en tenslotte belandden ze in de root (gelegen Rector de Ramstraat) in het café genaamd «Op dorsel». Als oudste uit een gezin van tien kinderen moest Lewie de school verlaten, hij zat bij meester Lambrechts, om te gaan «metserdienen» voor 1 fr. per dag. Vanaf zijn 15de jaar werd hij beter betaald, namelijk 28 centiemmen per uur. Hiervoor moest hij telkens 32 bakstenen in een keer aandragen. Zelfs tot op de 3de verdieping toe. De oudere dienders, die er 40 op hun plank stapelden, kregen 35 centiemmen per uur. Zij plaagden hem voortdurend en eisten dat hij zoveel stenen zou torsen als zij deden, maar dan tegen de lagere prijs. Aan dit getreiter maakte de Witte spoedig een enide door een hele stapel stenen vanop een bepaalde verdieping naar beneden te laten donderen, rakelings naast zijn plaaggeesten. Waarna die hem verder in vrede zijn 32 stenen lieten dragen. «Metserdienend» bleef hij tot hij in 1910 het diamantslijpen kon gaan leren bij nonkel Frans Van Rompaey (alias Sus de Wagenmaker, die een winkel hield in makanieke doppen, nu lederwinkel Dante). In die periode, de lange, hete zomer van 1911, heeft onze Lowie het leven gered van Charel van Do van de Witte, die aan het verdrinken was aan de zandplaat (zwemplaats in de kleine Nete). Van de geredde kreeg onze held als dank 5 fr., waarmee hij een dag langer dan voorzien Bevelsteenwegkermis kon vieren. De medaille voor dit feit heeft hij nog steeds tegoed. Onze Witte groeide verder op en moest soldaat worden. Loten hoefde hij niet meer, daar dit na de lichting 1889 afgeschaft was. Hij hing dan maar te keuren met raschte platvoeten. En voorwendend dat hij als gevolg daarvan moeilijk kon macheren werd hij afgekeurd. Toen hij in het dorp terugkeerde, vroegen kennissen en vrienden hoe hij dat geflikt had, waarop de Witte antwoordde dat hij zulk een geheim niet kon verklappen.

OORLOGSPERIKELEN

Bij het uitbreken van oorlog 14,18 vluchtte de familie Schueremans de eerste dag tot aan de Lammerenberg (zoals bijna half Nijlen), de volgende dag tot in Borgenhout bij familie, de 3de dag geraakte ze in Putte (Nederland). 's Anderendaags werden zij, met het paard en de kar van een «koolmarchand» (die hen onderweg had opgepikt), per boot overgezet naar het eiland Tolen, waar ze bleven tot ze op 1.11.1914 terugkeerden naar onze door de Duitsers bezette gemeente. Door de oorlogsomstandigheden werd de toestand in Nijlen erbarmelijk en stilaan begonnen meer dorpelingen naar plaatsen in 't vrije nederland (vooral Uden) te vluchten. Dit moest via smokkelarsroutes gebeuren daar de grens streng bewaakt werd door de bezetter. In dat land werden ze in kampen ondergebracht en konden ze werken en in vrijheid leven. Zo vluchtte ook de familie Schueremans (behalve de Witte) naar Uden. Vader vond er werk als metser. Vooraleer ze weggingen, had moeder Meen de helft van haar ganse bezit, zijnde 60fr.,aan haar oudste zoon gegeven, die in Nijlen achterbleef om een oogje in het zeil te houden. Met 30fr (voor 1fr kocht men toen 10

Ludovicus Franciscus Schueremans

pinten bier) moest Ludovicus de oorlog zien door te spartelen. Dat was bitter weinig, en om wat bij te verdienen ging hij wekelijks met de kruiwagen naar de winkel van tante Del Schueremans in Borgenhout suiker, koffie en zout halen. Die ging hij te voet verderverkoop tot in Gestel, Itegem en Grobbendonk toe. Later kon hij beschikken over de ezel en de kar van Wan Hoes (die ook in Uden zat), hetgeen zijn handeltje enigszins vergemakkelijkte. Als het kon smokkelde hij ook nog «petatten». Tot de Duitsers hem snapten met 83kg smokkelwaar. Driemaal moest hij hiervoor voor de rechter verschijnen, die hem uiteindelijk veroordeelde tot een boete van 48 mark of 8 dagen bak in de kazerne te Lier. Bij gebrek aan centen ging de Witte zijn straf uitzitten in de kazerne, die vol smokkelaars zat en waar hij te werk gesteld werd. Met nog twee andere lotgenoten moest hij aardappelen (sic) gaan planten. Wat zij op een nogal speciale manier deden, een kapte de de putten, de tweede gooide er telkens een petat in en liet vooraleer de kuilen te vullen een cementtegels of steen op de pas geplante knollen vallen terwijl de derde toekeek of de bewakers niet op hen letten! Als we onze pallieter mogen geloven, dan moeten die petatten nog altijd uit-

komen. Dat zal dan waarschijnlijk wel in de jaren stilletkens gebeuren.

Diamant bewerkte hij ook onder de oorlog, maar daar de kleine fabrieken geen kolen kregen, diende hij, zoals zovele Nijlenaars, dagelijks te voet naar Pulle te gaan werken in de grote fabriek van de Nobele. Op het einde van de bezetting keerde zijn zuster Rit (Margriet) uit Uden terug, zodat de Witte niet langer alleen die moeilijke tijd moest zien door te komen.

IN SCHOOLSLAG NAAR DE HONDERD

Na de oorlog, op de laatste dag van 1919 trouwde hij met Maria Steijlaerts uit Vremde (het oudste van de 19 kinderen van de Fe), die hij had leren kennen op een bal te Broechem. Pasgetrouwd gingen ze in Antwerpen wonen, waar ze werk gevonden hadden. In 1922 keerden ze weer naar ons dorp en betrokken er het huis dat de Witte thans nog bewoont. Uit hun huwelijk sproot een dochter, Maria. Ook Angèle, de dochter van een schoonbroer van de Witte, brachten ze groot. De witte bleef verder slijpen tot hij in 1948 aan de gemeenten ging werken. Later ging hij met zijn vrouw bij hun pleegkind Angèle in Mechelen wonen. Tenslotte kwamen ze terug naar de Gemeentestraat 50 in Nijlen. Daar stierf in 1971 zijn vrouw. Hij woont er nog steeds en wordt er vertroeteld door zijn dochter Maria, zijn schoonzoon en zijn kleinzoon.

Met 9 decennia in de benen voelt onze Schueremans zich nog bijzonder goed. Vaak begeeft hij zich naar Kruiskensberg om er in het chalet te praten over vroegere tijden met de daar aanwezige 60, 70, 80-jarigen. Ook wacht hij vol ongeduld op de toestemming van de dokter om, na een oogoperatie, weer te mogen starten met zijn wekelijkse zwembeurten in ons sportcentrum. Het schijnt dat onze scabinus extra villa van sport en cultuur gaat voorstellen om alle Nijlense 90-plussers gratis te laten zwemmen in ons gemeentelijk zwembad. Als dat geen reclame zou zijn!!!

Als de Witte Schuur de zeven jaren die hem nog scheiden van de legendarische 100 even actief blijft doorbrengen dan zal heel Nijlen hem in de lente van 1992 een grandioos eeuwfeest kunnen bezorgen.

Wat we hem van ganser harte wensen.

Januari 1985

*Jos Thijs.

Mensen van bij ons

Jeugdherinneringen:

Naar Scherpenheuvel met den Arentraan

De jaarlijkse bedevaart naar Scherpenheuvel met "den arentraan" was een volksgebruik dat elke maand mei plaats vond.

Een speciale trein werd ingelegd voor enkele honderden moeders met "platte kinnekes" en "lopelinkskes". De vrouwen droegen grote zakken gevuld met tientallen hardgekookte eieren, stapels boterhammen, de nodige papflesjes, handdoeken, luiers en al wat nodig was om die prille generatie zoet te houden. Er werd wat afgebeden die dag. Het begon al op de trein. Om iedereen in een piëteitsvolle stemming te brengen zong iemand van de congregatie, met onzekere, scherpe stem, een O.-L.-Vrouwelied voor de micro. In de overbelaste en overbeladen basiliek waren er een H. Mis en een lof. Na de middag, wanneer de hoteliers hun centen in de brandkast hadden gesloten en de bedevaarders met zere benen opstonden, werd de kudde door de begeleidende priester bijeengewent om de grote kruisweg bergop en bergaf te beginnen. Iedere statie herinnerde de eerwaarde in zijn witte albe en dito brede mouwen aan het lijden van Ons Heer, waarvan de laatsten uit de groep slechts weinig meedroegen. De onzeveraders en weesgegroeten eindigden in steeds opeenvolgende golven.

Na deze oefeningen gingen de bedevaarders voor een fooi een glas water uitstorten in een diepe put, men kon tot dertien tellen eer het water beneden hoorbaar plaste. De put dateert uit de tijd van Albrecht en Isabella, die nog altijd aan de ijzeren boom boven het altaar voor dat Lieve-Vrouwkapelleke staan te bidden.

Dan kwam eindelijk de tweede kruisweg, de slentertocht langs de kramen! De kinderen zeurden de moeders de oren van de kop om een ringeske, een maduileke, een meuleke, een fluitje, een hoedje, een pop, een zingende draaitol of een noeneke (blikken mondmuziekje) en natuurlijk om snoep: pepernoppen, noega, chocolat of iets anders dat thuis niet te koop was.

Opgelucht haalden de moeders adem als verzamelen geblazen werd voor de terugreis. Met een plof liet iedereen zich doodmoe op de harde houten banken derde klas neervallen. Heen en weer geschud dommelden de meesten half in, tot de machinist in de thuishaven de stoom afsneed en met een bruuske rembeweging tot uitstappen verwittigde. Aan de uitgang van het station werden de trouwe Mariavereerders door thuisgebleven familieleden opgewacht en tot in kerk en huis begeleid. En zoals nogal eens gebeurde, hadden de pompiers weer moeten uitrukken. Voor een brand bij Sooi van Kobekes deze keer. Begot tedju! Hoe is 't mogelijk. Er was toch niemand thuis!

Nabeschouwing.

De vele dingen uit het verleden vervullen de mensen met heimwee en dwingen hen deze zaken als een blijvend goed aan het nageslacht door te geven. Steeds zijn er mensen geweest die de aarde hebben ondervraagd en omgewoeld om kultuurresten op te graven en in musea onder te brengen, opdat het waardevolle van vroegere beschavingen niet zou verloren gaan. Deze tijd vooral is vervuld geraakt, en misschien ook wel gemaakt door gewiekste handelaars, van een nostalgie naar het simpele, "probleemloze" verleden. Antiekzaken rijzen als paddestoelen uit de grond en oude huisraad, meubels en gebruiksvoorwerpen vinden zo gretig afzet, dat niet zelden zo'n ongelooflijke prijzen halen. Positief aan dit hele gebeuren is echter wel dat meer bewaard blijft: huizen worden gerestaureerd in plaats van afgebroken, voorwerpen krijgen een sierfunctie in plaats van op de vuilnisbelt te belanden. Hopelijk gebeurt in de toekomst modernisering en vernieuwing zo dat een verzoenig tussen oud en nieuw weer een warme, evenwichtige samenleving voortbrengt. Dan zullen we weer kunnen zingen zoals vroeger: "Och, mijn liefste Nijlen, schoner dan Parijs, 'k zou veel willen geven, om daar te mogen leven, want, mijn liefste Nijlen, ge zijt een paradijs.

* Octaaf Van Camp.

Een typisch bidprentje uit de vorige eeuw: O.L. Vrouw van Scherpenheuvel, bid voor ons.

Een dorp van kleine dingen:

De Molens van Nijlen

(2)

Het tweede molentype dat wij willen bespreken, is de "Bovenkruier" of "Beermolen", meestal is hij in steen, vandaar werd hij ook wel stenen molen genaamd.

Bij de bovenkruier draait alleen de "MOLENKAP" met het wiekenhuis of "GEVLUCHT" en dat door middel van kogellagers, "PATERNOSTERS" genaamd, rustend op de bovenkant van de romp. Het verkruien gebeurt langs de buitenzijde met behulp van de "ZWEPEN", die verbonden zijn met de "SPRUIT-BALKEN" aan de weerszijden van de kap. Men onderscheidt bij de bovenkruiers de grondmolen of grondzeiler indien het verkruien en opzeilen plaatsvindt vanaf de begane grond, de berg- of beltmolen indein dit gebeurt vanop de molenberg of aarden wal die de molen omsluit, en de stellingsmolen als het verkruien en opzeilen gebeurt vanop een stelling die op een zekere rondom de molen is opgetrokken.

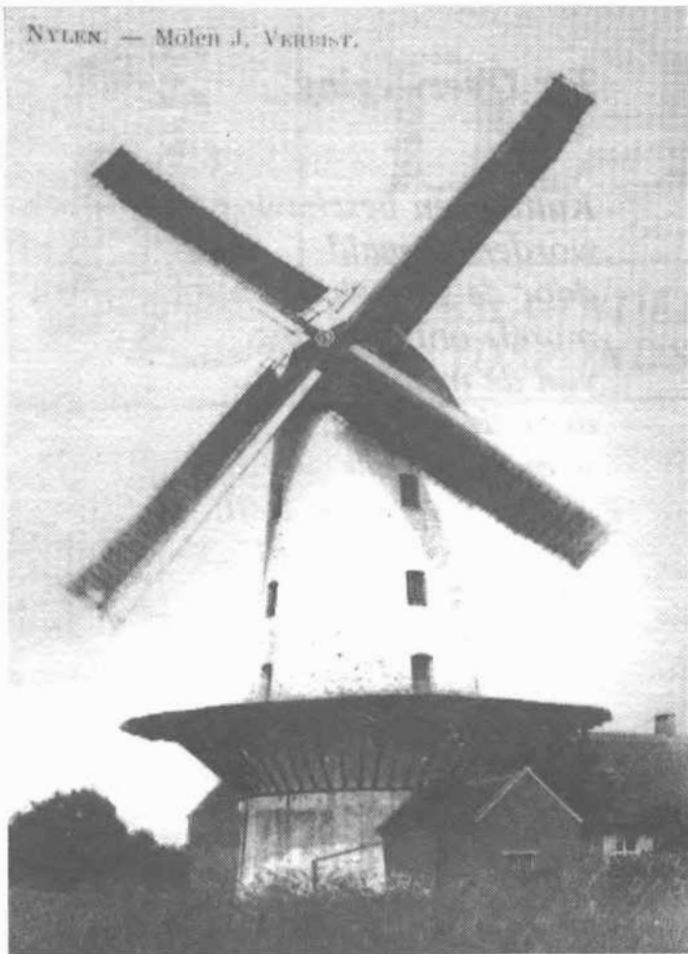
VERBIST OP DE STELLING

De molen van VERBIST was een «STELLINGMOLEN». Zijn romp staat nog in de Spoorweglei. De molen werd gebouwd in 1847.

Als oudste molenaar van deze molen hebben Deridder Isidoor Michaël, kunnen terugvinden; deze verliet de molen op 3 oktober 1859. De molenaarsfamilie Verbist, naar wie de molen genoemd wordt, kwamen zich vestigen in november 1859. De baanbreker was Pieter Verbist geboren te Westerlo op 3 juli 1834. Hij was molenaarsgast te Itegem en huwde met Anna-Maria Vanhoof te Bevel op 26 oktober 1859. Hij verbleef met zekerheid tot 1882 hier op de molen, waar zijn zonen Victor Jozef en Vincent Louis, hem flink hielpen en er de molenaarsstiel grondig leerden. Wij kunnen niet met zekerheid zeggen wie de molen van 1882 tot 1896 uitbaatte, vermoedelijk was het Vincent Louis Verbist, want op 17 juli 1896 komt Victor Jozef Verbist terug uit Vremde om zich hier op de molen te vestigen. In 1914 wordt de molen van kap en wieken ontdaan. Hij diende dan als waarnemingspost zowel voor de Duitse als voor het Belgische Leger. De molen wordt dan aangedreven door een motor. En de zonen Jozef en August Verbist leren de maaldersstiel. Heden wordt deze zaak, die meer is de maaldersstiel. Heden wordt deze zaak, die nu meer is toegespitst op het verhandelen van aardappelen, granen en zaden, uitgebaat door August Verbist zoon van Jozef Verbist.

DOM OP DE BERG

De geschiedenis van de molen DOM, nu beter bekend als café-dancing «De Molen», gaat wel verder terug dan de meesten onder ons zullen vermoeden. De huidige

Molen Verbist, anno 1847: waarnemingspost.

stenen molenrump, die overblijft van de belt- of bergmolen die er gebouwd werd in 1856, heeft vermoedelijk een houten molen als voorganger gekend; al hebben we op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, die onder de leiding van Graaf Jozef de Ferraris is opgetekend tussen 1771 en 1778 niets kunnen terug vinden. Wat we wel konden met de houten molen. Maar ons vermoeden wordt wel gesterkt door de volgende bewoners van dit pand. In het jaar 1789 komt Carolus Leonardus Helsen uit Herenthout, van beroep «MOLDER», zich hier op dit adres vestigen, samen met zijn kinderen en twee maaldersgasten en een dienstmeid. Carolus Helsen is weduwnaar en geboren in Herenthout op 28 oktober 1750. Hij verblijft hier tot 6 november 1828. Op 10 november 1828 komt Adrianus Dom, geboren in Bouwel op 29 maart 1791, met zijn 6 kinderen en zijn vrouw Anna-Elisabeth Van Deuren, geboren op 28 oktober 1796, hier wonen. Ook zij hebben twee maaldersgasten en een meid. De zonen leren er de maaldersstiel. Als Adrianus Dom op 30 maart 1853 overlijdt, neemt zijn zoon Simon Dom, geboren in Bouwel op 28 oktober 1825, het molenbedrijf over. De oudere broer van Simon, Constant Dom, ook in Bouwel geboren op 9 november 1819 helpt als molenaar, maar hij is ook bakker. Simon trouwt met Van Herck Doretta, die in Nijlen geboren is op 27 februari 1835. Uit dit huwelijk wordt de molenaar-bakker Cosmas Florentinus Dom geboren op 14 december 1857. Als Simon Dom op 8 januari overlijdt, hertrouwt Doretta Van Herck op 6 november van datzelfde jaar met de oudere, ongetrouw-

de broer Constant Dom. Ze sterft op 16 januari 1889, en Constant Dom vertrekt terug naar Bouwel op 27 september 1900. Op 17 april 1780 trouwt Cosmas-Florentinus Dom met Maria - Coletta Cuypers uit Herenthout, daar geboren op 16 september 1859. Op 16 september 1891 wordt hun enig kind geboren, Maria-Theresia Dom. Op 59-jarige leeftijd sterft Maria - Coletta Cuypers op 15 november 1918. Op 4 mei 1922 trouwt Maria - Theresia Dom met Biermans Florent Victor, geboren op 9 september 1890. Zij baten de molen uit tot 1939. Dan houdt de familie Dom op molenaar te zijn.

Dan wordt de molen overgenomen door Jan Lodewijk Op De Beeck, beter bekend als «Louis Beeck». Samen met zijn zoon François, «Sooi Beeck», die nu nog steeds maalt, maar dan in zijn magazijn in de Kapellebaan, waarheen ze in 1967 verhuisden.

SIC TRANSIT...

Het moet eigenlijk in de jaren 1856 - 1900 een heerlijke molen geweest zijn. Daarna werd hij lelijk toegetakeld. Deze molen verloor kap en wieken in de eerste wereldoorlog. Later werd de molenberg afgegraven, zodat hij nu precies in een put staat. Ook werd hij nog volledig ingebouwd, zodat hij wel een blokkendoos lijkt. Een schoolvoorbeeld van hoe het niet zou mogen zijn. Hoe hebben de verantwoordelijken van Stedebouw en de Gemeentelijke Overheid van weleer dit alles kunnen toelaten.

„De Molen“ : wat overblijft van de fiere molen Dom (anno 1856) aan het station...

Onze Nijlense molens, ze waren vergroeid met het land en het volk, waarvan ze de vlijtige en onversaagde dienaars waren. Ze waren als levende, bezielde wezens in de dorpsgemeenschap, «een onmisbaar deel, een schakel tussen de milde aarde en het dagelijks brood». Als fundamenten in het volkse, sociale en economische leven, hebben ze hun rol vervuld. De ons overblijvende molenrompen, die zoveel geslachten hebben zien komen en gaan, en die in hun verminkte schoonheid nog iets van het zwoegen en de vreugde der heengegane generaties in zich hebben opgenomen, blijven als stille getuigen. Nostalgie naar een verloren paradijs, een tijd die niet meer weerkomt.

*Pol Van Camp

DE MOLENS VAN NIJLEN (2)

Bronnen :

J.B. Stockmans; Geschiedenis van Kessel, Bevel, Nijlen
Emblehem en Gestel. Lier 1910

H. Holemans en J.P. Lemmens; Molens der Zuiderkempen
Ons Molenheem 1978

P. Hendriks; Wind en Watermolens Provincie Antwerpen
T.F.P.A. 1984

de FERRARIS, kaarten opgemaakt in de periode 1771 - 1984
Gemeentelijk Archief Nijlen.

NIJLEN IN DEN JAEREN ONZES HEEREN

WOORDVERKLARING - 3de deel

(1) Transparenten : gedrukte afbeelding op doorschijnende grond - (2) den tempel : de «temple»; naam van een arrondissement in Parijs, genoemd naar een voormalig ordehuis der Tempeliers, waarvan de donjon tijdens de Franse Revolutie als staatsgevangenis fungeerde, waar ook Louis XVI en zijn gezin gevangen gehouden werden. - (3) verschotten : hier schuldbekentenissen - (4) actie : hier schuldbekentenissen - (5) Anderlechtse Poorte : in Brussel - (6) maal- en pondgeld : percentsgewijze berekende belasting op landbouwprodukten - (7) apprehenderen : arresteren - (8) officie : hier ambt - (9) dispositie : bericht - (10) Drossaerd : hoogste rechterlijke macht van het hertogdom - (11) mijer : bestuurder - (12) Dragonders : lichte ruitery - (13) kurassiers : zwaar gewapende en geharnaste ruitery - (14) grenadiers : keurtroep bij de infanterie, wier taak bestond uit het vanuit de carréformatie naar de vijand slingeren van handgranaten - (15) billeteerden : hier; zij zorden voor hun eigen bevoorrading.

Werken mee aan dit nummer:

Redactie: Walter Caethoven, Flor Dieltjens, Rosette Rymenants, Jos Thys, Octaaf Van Camp en Paul Van Camp.

Fotografie: Jeannine Thys en René Verhaegen.

Tekeningen: Mark Derboven, Paul Geyskens, Dirk Liekens en DF-Ledenblad.

Grafische vormgeving: Walter Caethoven.

Eindredactie: Rik Claes.

Druk en fotozetwerk: Armand Luyten.

Ter Overweging

*Kultuur en beschaving
worden bepaald
door de geestelijke en
morele ontwikkeling
van de mens,
door de eerbied
voor de natuur
en voor alles wat leeft,
door de gastvrijheid
van hart en huis
en door de geest
van solidariteit
waarmee de mens
zich verbonden weet
met zijn medemensen.*

P. Bosmans: „In liefde weer mens worden”

Mysterieuze avondwandeling...

Met een tikkeltje (bij)geloof zal het er spoken tijdens de avondwandeling van ons Davidsfonds op 28 september. Wie even na Pasen de succesvolle heksenavond in de Ophovenhoeve bijwoonde, zal ook deze spannende en gezonde tweede episode niet willen missen. Alvast welkom!

Het Davidsfonds

DE POEMP-DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN. DERDE
JAARGANG - NUMMER 12 - AUGUSTUS 1985
VERANTWOORDELIJK UITGEVER : OCTAAF
VAN CAMP, BOUWELSESTEENWEG 267 NIJLEN

